

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЦЕНТРАЛЬНА МЕТОДИЧНА РАДА

МАТЕРІАЛИ

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЦЕНТРАЛЬНОЇ МЕТОДИЧНОЇ РАДИ ЗДМФУ**

СТРАТЕГІЇ

**ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ
СУЧАСНОЇ МЕДИЧНОЇ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ**

08 червня 2023 року, м. Запоріжжя

Запоріжжя, 2023

КЕЙС-МЕТОД І СИМУЛЯЦІЙНА МЕДИЦИНА – ДОСВІД ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19 І В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	84
Д.А. Лашкул, О.О. Солов'юк	
OPTIMIZATION OF PEDIATRIC TEACHING IN WARTIME CONDITIONS.....	86
Н. Lezhenko, O. Pashkova, K. Samoylyk	
ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ ПРОПЕДЕВТИКИ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ ЗДМФУ	88
Л.В. Лукашенко, І.В. Лихасенко, В.А. Лисенко	
СКЛАДОВІ УСПХУ В НАДАННІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ЛІКАРІВ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА	89
Н.С. Луценко, О.А. Рудичева, О.А. Ісакова, Т.С. Кирилова, Т.С. Михальчик	
ЗАСТОСУВАННЯ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ФАРМАЦЕВТІВ-ІНТЕРНІВ З ПИТАНЬ ФАРМАКОГНОЗІЇ.....	91
О.В. Мазулін	
НАВЧАННЯ В РЕЖИМІ ОНЛАЙН: ЗА ТА ПРОТИ	93
Г.І. Макуріна, Л.О. Чернеда	
ПРОБЛЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	95
О.З. Мельнікова, О.З. Іванченко	
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИВЧЕНІ КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН: РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ.....	97
Н.С. Михайловська	
АДАПТАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ МЕДИЧНИХ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ФАХІВЦІВ З УРАХУВАННЯМ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ	100
Є.О. Михайлюк	
ДОСВІД НАВЧАННЯ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ-СТОМАТОЛОГІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	101
О.М. Міщенко, О.А. Варакута	
WAR IS WHAT HAPPENS WHEN LANGUAGE FAILS: ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	103
Д.А. Москвітіна	
ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ФОРМ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ДОДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ: НЕВІДКЛАДНІ СТАНИ В ПЕДІАТРИЧНІЙ ПРАКТИЦІ.....	105
С.М. Недельська, В.І. Мазур, О.В. Кряжев, І.В. Самохін, Д.О. Ярцева, Л.І. Кляцька, Т.Г. Бессікало, О.С. Федосєєва, О.В. Лямцева	
ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ ВІЙНИ.....	106
О.І. Панасенко, А.С. Гоцуля	
ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ХІРУРГІЧНОГО ПРОФІЛЮ В УНІВЕРСИТЕЦЬКІЙ КЛІНІЦІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ТА ЗМІШАНОЇ ФОРМИ ОСВІТИ З ВИКОРИСТАННЯМ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ MS OFFICE 365	108
В.І. Перцов, О.В. Пономаренко, С.І. Савченко	
АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СЛУХАЧІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ДО ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ НА КАФЕДРІ ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ	109
С.Л. Подсевахіна, О.І. Паламарчук, О.С. Чабанна, Д.П. Мирний	
LABSTER PROGRAM AS A TOOL FOR ENRICHING STUDENT LEARNING EXPERIENCE IN HISTOLOGY, CYTOLOGY AND EMBRYOLOGY	112
О.І. Pototska, L.V. Makyeyeva, O.O. Popazova, T.S. Gromokovska, M.L. Tavrog, S.S. Popko	

супроводу професійного навчання та професійної лікарської діяльності у воєнний час за наявності таких.

Висновки. 1. Змішаний формат навчання в інтернатурі є оптимальним під час воєнного стану, забезпечуючи баланс між якісним оволодінням професійними навичками, компетенціями і безпековими факторами. 2. Доцільним є впровадження програм психологічного супроводу професійного навчання та професійної лікарської діяльності у воєнний час. 3. Використання дистанційних методів дозволяє підвищити ефективність дистанційного навчання і вимагає подальшого розвитку та удосконалення.

Література

1. Єхалов Василь, Кравець Ольга, Горбунцов Вячеслав. Психологічна ресурсність лікарів інтернів у воєнний час. *International Science Journal of Education & Linguistics*. Vol. 1, No. 5, 2022, pp. 48-54. doi: 10.46299/j.isjel.20220105.06.

2. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / Сисоєва С.О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011.- С. 49-51.

3. Лист МОН України № 1/8794-22 від 02.08.2022 "Щодо діяльності психологічної служби у системі освіти в 2022/2023 навчальному році" <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8794729-22#Text>

4. Шевченко В.К. Застосування різних видів навчання за новими стандартами – інтеграція в міжнародний освітній простір/ Шевченко В.К., Мельник В.Л., Костиренко О.П., Силенко Ю.І. // Медична освіта за новими стандартами: виклики та інтеграція в міжнародний освітній простір: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, Полтава, 30 березня 2023 р. / ВДНЗУ «УМСА». – Полтава, 2023. – С. 282-283.

5. Янішен І.В. Підвищення якості навчання в медичних вузах/ Янішен І.В., Перешивайлова І.О., Дюдіна І.Л., Томілін В.Г., Погоріла А.В.// Сучасні тенденції та перспективи розвитку стоматологічної освіти, науки та практики: Зб. науч. праць. - Харків: ФОП Бровін О.В., 2021. – С.105-107.

WAR IS WHAT HAPPENS WHEN LANGUAGE FAILS: ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Д.А. Москвітін, доцент кафедри іноземних мов

Ключові слова: іноземні мови, дистанційна освіта, воєнний стан, Інший, резилієнтність.

В періоди великих суспільних потрясінь, найбільш драматичним з яких є війна, на передній план висувається низка екзистенційних питань, чільне місце серед яких посідає питання мови та її конфліктогенного й миротворчого потенціалів. Промовиста цитата з роману сучасної канадської письменниці Маргарет Етвуд «Наречена-розбійниця», винесена у заголовок цього тексту, чудово ілюструє цю спроможність/неспроможність мови модерувати конфліктну ситуацію. Мову тут слід розглядати і як універсальну категорію людського буття, і як знакову систему, і як засіб комунікації (цікаво, що тут на передній план виходять її прагматичні аспекти, і у фокусі уваги опиняються такі явища як мова ворожнечі й мова миру). Висловлювання М. Етвуд має багатовимірний інтерпретативний потенціал, але в контексті повномасштабного вторгнення РФ в Україну особливу увагу привертає неспроможність повноцінної комунікації з тими, хто прийшов із наміром нищити й вбивати, в першу чергу, саме мову: як бачимо з досвіду деокупації українських територій, найпершою метою окупантів є деінституалізація української мови, шляхом знищення українських шкіл, бібліотек, засобів масової інформації тощо. До того ж, мова стала одним із декларативних *casus belli* повномасштабного вторгнення; втім, вимога ворога зробити російську мову державною в Україні свідчить про її дискредитацію як мови культури й остаточне закріплення в статусі мови агресії й окупації.

Своєрідним балансиром для висловлювання Етвуд може виступити старовинне арабське прислів'я «Треба вчити мову, щоб уникнути війни». Цей мудрий вислів безпосередньо пов'язаний з філософсько-етичною категорією Іншого, яка послідовно концептуалізувалась в річищі ідеалізму (Г.В. Гегель), феноменології (Е. Гуссерль), екзистенціалізму (Ж.-П. Сартр), психоаналізу й структуралізму (Ж. Лакан, Е. Левінас). Однією з найяскравіших маніфестацій «іншості» й «інакшості» від часів легендарного руйнування Вавилонської вежі виступає феномен іншої мови. Налагодження

діалогу за посередництва мови саме створює умови для сприйняття й прийняття Іншого, що, зрештою, сьогодні є ознакою зрілого цивілізованого суспільства (яким російський соціум, вочевидь, не є). Ставши жертвою відкритої агресії, Україна вимушена була надзвичайно швидко налагоджувати комунікацію з усім світом. Відповідно, колосального значення в умовах воєнного стану через повномасштабну російську агресію набуває іншомовна комунікативна компетенція, яка дає можливість будувати діалог, сприймати іншу точку зору й, зрештою, бути інтегрованим у світовий контекст, що на прикладі нашої країни означає, перш за все, допомогу й підтримку в боротьбі з агресором і окупантом.

Думається, не варто зайвий раз підкреслювати, якою важливою для будь-якого фахівця медико-фармацевтичної галузі є іншомовна комунікативна компетенція. Хоча знання, передусім, англійської й латини не входять до фундаментальних засад медицини й формації, успішне засвоєння цих дисциплін є своєрідним ключем до подальшого професійного успіху, адже воно дає можливість якомога повнішої інтеграції у світовий професійний контекст. До того ж, за нинішніх умов вивчення іноземної мови є запорукою певної стабілізації та переосмислення підважених внаслідок війни культурних інституцій й соціальних стереотипів, адже насправді чуже й вороже промовляє до нас знайомою з дитинства мовою. На противагу цьому, мовці, об'єднані як *lingua franca* англійською, забезпечують Україні потужну військову та гуманітарну допомогу, зокрема у сфері медицини.

Цілковито усвідомлюючи свою місію у формуванні й вдосконаленні іншомовної комунікативної компетенції в здобувачів освіти Запорізького державного медичного університету, науково-педагогічні працівники кафедри іноземних мов від початку повномасштабної війни докладали всіх зусиль для психологічної та фахової підтримки студентів, особливо тих, хто вимушено виїхав за кордон й потребував допомоги в перекладі документів, довідок тощо. Крім того, викладачі кафедри намагалися тримати зв'язок зі своїми студентами на окупованих територіях та в облозі, а також зі студентами-іноземними громадянами, що вимушені були терміново евакуюватися з України.

Поновлення навчального процесу в змішаному синхронно-асинхронному режимі на платформі дистанційного навчання MS Teams не лише уможливило опанування навчальних дисциплін кафедри («Іноземна мова», «Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Латинська мова», «Англійська мова Upper-Intermediate – Advanced» та ін.), але й створило певне відчуття нормальності, впорядкованості серед хаосу війни, що виявилось своєрідною психологічною підтримкою як для викладачів, так і для студентів. У весняному семестрі кафедра загалом користувалася напрацюваннями щодо організації навчального процесу, здобутими в період пандемії: для організації занять в синхронно-асинхронному режимі застосовували платформу MS Teams; для організації заходів різних форм контролю користувалися ресурсами MS Forms; також за потреби залучали ресурси Quizlet, Kahoot, TED Education, SMRT English та ін.

На сьогодні можемо з упевненістю стверджувати, що попри виклики воєнного стану у 2 семестрі 2021-2022 н.р. якість навчального процесу не знизилася й студенти в цілому успішно засвоїли закріплені за кафедрою іноземних мов навчальні дисципліни. Крім того, викладачі отримували позитивні відгуки й подяки від тих студентів, що були вимушені виїхати за кордон, адже завдяки високій якості викладання англійської мови на кафедрі, ці здобувачі освіти могли досить вільно спілкуватися англійською як у офіційних установах, так і в побуті.

Досвід організації навчального процесу на кафедрі іноземних мов у перші місяці повномасштабного вторгнення був взятий до уваги, його позитивний і негативний боки були враховані при організації навчального процесу на кафедрі у 2022-2023 н.р. По-перше, планування занять здійснювалось із урахуванням можливих повітряних тривог, під час яких заняття переривалось і студенти отримували завдання для самостійної роботи. По-друге, потрібно було тримати на зв'язку й під контролем тих студентів, що перебувають за кордоном в різних часових зонах і не можуть об'єктивно бути присутніми на занятті. Для індивідуальної роботи з такими студентами використовувались години, відведені на консультації та відпрацювання заборгованостей. Звичайно, непередбачуваність воєнного стану змушувала постійно коригувати організацію навчального процесу, гнучко й оперативно реагувати на нові виклики, як от, приміром, відключення електроенергії.

Варто відзначити, що на випадок віялових відключень на кафедрі був розроблений алгоритм дій, за яким викладач мав заздалегідь, до початку заняття, планувати в середовищі MS Teams відповідні завдання для виконання в асинхронному режимі для тих студентів, в яких на момент проведення заняття були відключення електрики. До того ж, самим викладачам доводилось проявляти винахідливість і користуватися під час відключень енергії смартфонами з мобільним інтернетом на противагу стаціонарним комп'ютерам з провідним або безпроводним підключенням.

Воєнний стан певним чином позначився й на змісті навчальних занять. Крім навчального матеріалу за темою на заняттях з англійської мови студенти досить часто опановували й мілітарну лексику, а також терміни, що мають стосунок до тактичної медицини. Проблеми й виклики воєнного стану при вивченні іноземних мов в цілому знайшли відображення також у доповідях, які студенти готували й презентували протягом навчального року на засіданнях організованого на кафедрі іноземних мов клубу Lingua, на численних студентських наукових конференціях в різних закладах вищої освіти України й зарубіжжя, зокрема, на таких наукових зібраннях як 83-тя Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених та студентів з міжнародною участю «Актуальні питання сучасної медицини та фармації - 2023» (25-26 травня 2023 р., ЗДМФУ) та Міжнародна інтердисциплінарна конференція «Main Challenges and Issues of University Education in War Conditions: Ukraine – 2022» (27 квітня 2023 р, Університет Манітоби, м. Вінніпег, Канада).

Підбиваючи підсумки навчального процесу в надзвичайно складних умовах воєнного часу, варто не лише позначити труднощі, які були досить успішно подолані, але й накреслити певні перспективи, з урахуванням тих проблем, які, можливо, доведеться долати. По-перше, використання платформи MS Teams для здійснення навчального процесу в ЗДМФУ в режимі дистанційної освіти добре зарекомендувало себе ще в період пандемії, тому вважається за доцільне використовувати її й надалі, якщо навчальний процес не буде переведено в оффлайн-режим. По-друге, деякого перегляду потребує й зміст дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням»: попит здобувачів вищої освіти на навчальний матеріал, пов'язаний із військовою медициною, має бути відображений у відповідному тематичному розділі силабусу та робочої програми навчальної дисципліни. Також варто залучати здобувачів вищої освіти до співпраці з міжнародними благодійними організаціями на кшталт «Medicines sans Frontiers», «Карітас» тощо, під час якої вони могли б вдосконалити й поглибити навички спілкування іноземною мовою.

ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ФОРМ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ДОДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ: НЕВІДКЛАДНІ СТАНИ В ПЕДІАТРИЧНІЙ ПРАКТИЦІ

С.М. Недельська, професор, д.мед.н., завідувач кафедри факультетської педіатрії, В.І. Мазур, доцент кафедри факультетської педіатрії., О.В. Кряжев, доцент кафедри факультетської педіатрії, І.В. Самохін, доцент кафедри факультетської педіатрії, Д.О. Ярцева, доцент кафедри факультетської педіатрії, Л.І. Кляцька асистент кафедри факультетської педіатрії, Т.Г. Бессікало, асистент кафедри факультетської педіатрії, О.С. Федосєєва асистент кафедри факультетської педіатрії, О.В. Лямцева, викладач кафедри факультетської педіатрії

Ключові слова: студенти, тренінги, додипломна освіта, навчання.

Вступ. Перебування України в стані війни, перехідний період реформування системи охорони здоров'я має деякі особливості, а саме: дефіцит кадрів, зміну структури закладів охорони здоров'я, підготовки студентів в он-лайн режимі. Зависокі сучасні вимоги до засвоєння практичних навичок студентами, необхідність актуалізації навчального матеріалу та наближення освітнього оточення до практичної медицини роблять віртуальні технології у медичній освіті ключовим напрямком розвитку вищої медичної школи. Все це потребує удосконалення традиційних форм додипломної освіти в сучасних реаліях навчання.